

MEN AREFE NEFSEHU FAKAD AREFE RABBEHU

Risâle-i Şerîfesinin Metni ve Tercümesi

(Ehadiyyet Risâlesi)

Muhyîddîn İbn Arabî

Tercüme

Ahmed Avnî Konuk

1925

Hazırlayanlar
Mine Kara-Duygu Kara
2020

Önsöz

Muhyiddîn İbn Arabî'nin “Ehadiyyet Risâlesi” olarak da bilinen “Men Arefe Nefsehu Fakad Arefe Rabbehu” isimli risâlesini Ahmed Avnî Konuk 1925 yılında Türkçeye çevirmiştir. Eserin cirmi küçük olsa da muhtevâsı büyüktür. Vahdet-i vücûdun manifestosu niteliğindedir.

Risâle, Atatürk Kitaplığında (OE_Yz_0082) demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Sayfa sayısı otuz sekiz (38) olup esâs alınan nüsha müellif tarafından istinsâh edilmiştir.

Eserde herhangi bir sadeleştirme yapılmamış ve benzer kelime kullanımına gidilmemiş olup aslına uygun olarak transkript edilmiştir.

Dikkatimizden kaçan ve hatamızdan kaynaklanan, yanlış okunmuş kelimeler, kullanılması gereken harf yerine benzer harf kullanımı vb. hatalara rastlanılabilir. Bu yanlışlıklar, tesâdüf edildikçe düzeltilecektir.

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM

الحمد لله الذي لم يكن قبل وحدانيته قبلُ إلا والقبل هو، ولم يكن بُعْدُ فردانيَّتِه بُعْدُ إلا والبُعْد هو. كان ولا قبل معه ولا بُعْد ، ولا قُرْب ولا بُعْد، ولا كيف، ولا أين ولا حين، ولا أوان ولا وقت ولا زمان، ولا فوق ولا تحت ولا كون ولا مكان، وهو الآن كما كان

Tercüme

Rahmân ve rahîm olan Allah'ın ismine bürünerek başladım. Hamd, vahdâniyyetinin önünde ön olmayan Allah'a mahsûsdur. Âgâh ol ki ön de O'dur ve O'nun ferdâniyyetinin sonunda son yoktur. Âgâh ol ki son da O'dur, Allah vardır; O'nunla berâber ön yoktur, O'nunla berâber son da yoktur, yakînlik de yoktur, uzaklık da yoktur, keyf de yoktur, în de yoktur, hîn de yoktur, avân da yoktur, vakt de yoktur, zamân da yoktur, üst de yoktur, alt da yoktur, kevn de yoktur, mekân da yoktur. Ve O şimdiki hâlde olduğu gibidir.

Metin

هو الواحد بلا وحدانية، وهو الفرد بلا فردانية. ليس مركَّباً من الاسم والمسمَّى فان اسمه هو و مسماه هو فلا اسم غير ولا غيره ولهذا هو الاسم والمسمى هو الأول بلا أولية وهو الآخر بلا آخرية، وهو الظاهر بلا ظاهرية وهو الباطن بلا باطنية هو وجود حروف "الأول" سرالاول وهو وجود حروف "الآخر" سرالآخر وهو وجود حروف "الظاهر" وهو وجود حروف "الباطن". فلا أول ولا آخر ولا ظاهر ولا باطن إلا وهو بلا صيران. هذه الحروف في وجوده ، وبلا صيران وجوده في هذا الحرف فافهم لئلا تقع في غلط الحلولية.

Tercüme

O, vahdâniyyetinde vâhiddir ve O teklik olmaksızın tektir. İsim ve sâhib isminden mürekkebe değildir. Zîrâ O'nun ismi kendi ve müsemması da kendidir. Binâenaleyh isim, O'nun gayri değildir. Ve O, isminin gayri değildir. Ve işte bunun için isim ve müsemma da O'dur. O evveliyyetinde evveldir. O, âhiriyyetinde âhirdir. O, zâhiriyyetinde zâhirdir. O bâtinîyyetinde bâtındır. O, evvel harfinin vücûdudur. Sırr-ı evveldir ve O, âhir harfinin vücûdudur, sırr-ı âhirdir ve O, zâhir harflerinin vücûdudur. Ve O, bâtin harflerinin vücûdudur. O'nun vücûdunda bu harflerin sırr-ı bânî ve bu harflerde de onun vücûdunun sırr-ı bânî olmaksızın, evvel ve âhir ve zâhir ve bâtin ancak O'dur. İmdi hulûliyyenin galatına düşmemek için bunu iyi anla!

Metin

لا هو في شيء، ولا شيء فيه، لا داخلاً ولا خارجاً. ينبغي أن نعرفه بهذه الصفة، لا بالعلم ولا بالعقل، ولا بالفهم ولا بالوهم ولا بالحس ولا بالعين، الظاهر ولا بالعين الباطن ولا بالإدراك. لا يراه إلا هو، ولا يدركه إلا هو، ولا يعلمه إلا هو بنفسه، يرى نفسه وببفسه يعرف نفسه ، لا يراه أحدٌ غير ولا يدركه احد غير حجابهِ بوحدانيته بلا كيفية. لا يراه أحدٌ غير لا نبي مرسل، ولا ولي كامل، ولا مَلَك مقَرَّب يعرفه

Tercüme

O'nda bir şey yoktur ve O, bir şey de değildir. O bir şeyde dâhil değildir; O bir şeyden hâric de değildir. Ve O'nu bu sıfat ile bilmek lâzımdır. İlmi ile değil, kavli ile de değil, fehm ile de değil, vehm ile de değil, zâhir gözüyle de değil, bâtin gözüyle de değil, idrâk ile de değil. O'nu ancak O görür ve O'nu ancak O idrâk eder ve O'nu ancak O bilir. Kendi zâtını kendi zâtı ile görür. Ve kendi zât-ı zâtını kendi zâtı ile ârif olur. O'nu kendinin gayri bir kimse

görmez ve O’nu kendinin gayri bir kimse idrâk etmez. O’nun hicâbı kendi vahdâniyyetidir. O’nu kendinin gayri bir şey hicâblamaz. O’nun hicâbı kendi vücûdudur. Kendi vücûdunu keyfiyyetsiz olarak vahdâniyyeti ile setr eder. O’nu kendinin gayri hiç kimse görmez ve nebî-i mürsel de görmez ve ne velî-i kâmil ne de melek-i mukarreb O’nu bilmez.

Metin

نَبِيُّهُ هُوَ وَرَسُولُهُ هُوَ وَرِسَالَتُهُ هُوَ وَكَلَامُهُ هُوَ أَرْسَلَ نَفْسَهُ بِنَفْسِهِ مِنْ نَفْسِهِ إِلَى نَفْسِهِ، لَا وَاسْطَةَ وَلَا سَبَبَ غَيْرَ الثَّنَاءِ وَجُودُهُ لَا غَيْرَ وَلَا وَجُودَ لَغَيْرٍ وَلَا ثَنَاؤُهُ وَلَا اسْمُهُ وَلَا مُسَمَّاهُ وَلِهَذَا قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ وَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرَفْتُ رَبِّي بِرَبِّي أَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَلِكَ أَنَّكَ لَسْتَ أَنْتَ وَأَنْتَ هُوَ بَلَا أَنْتَ لَا هُوَ دَاخِلُ فَيْكَ وَلَا أَنْتَ دَاخِلُ فِيهِ وَلَا هُوَ خَارِجُ مِنْكَ، وَلَا أَنْتَ خَارِجُ مِنْهُ وَلَا غَيْرُ وَلَا بِذَلِكَ أَنَّكَ مَوْجُودٌ وَصَفْتُكَ هَكَذَا بَلْ غَيْرُ بِهَ أَنْكَ مَا كُنْتَ قَطُّ

Tercüme

O’nun nebîsi kendidir. Resûlü de kendidir. Risâleti de kendidir. Kelâmı da kendidir. Kendinin gayri sebeb ve vâsita olmaksızın kendi zâtını kendi zâtı ile kendi zâtından kendi zâtına gönderdi. Mürsel ve mürselün-bih ve mürselün-ileyh beyninde fark yoktur. Nebâ’i harflerinin ve enbiyâ harflerinin vücûdu O’nun vücûdudur. O’nun gayri değildir. Ve O’nun gayrinin vücûdu yoktur. O’nun fenâsı da yoktur. Ve O’nun ismi ve müsemması da yoktur. Ve bunun için Nebî (s.a.v.) “Nefsini bilen Rabb’ini bildi” buyurdu. Sallallahu aleyhi ve sellem “Rabbimi Rabbim ile bildim.” buyurdu. Resûl (s.a.v.), bununla işâret buyurdu ki muhakkak sen, sen değilsin ve sen, sen olmaksızın O’sun. O, sende dâhil değildir ve sen, O’nda dâhil değilsin ve Hakk, senden hâric değildir ve sen, Hakk’tan hâric değilsin. Ve ben bununla senin zâtının ve sıfâtının mevcûd olduğunu murâd etmem. Belki senin ebedâ mevcûd olmadığını murâd ederim.

Metin

وَلَا تَكُونُ، لَا بِنَفْسِكَ وَلَا بِهِ وَلَا فِيهِ وَلَا مَعَهُ، وَلَا أَنْتَ فَانٍ وَلَا مَوْجُودٌ. أَنْتَ هُوَ أَنْتَ، بَلَا عَلَّةَ مِنْ هَذِهِ الْعِلَلِ. فَإِنْ عَرَفْتَ وَجُودَكَ بِهَذِهِ الصِّفَةِ فَقَدْ عَرَفْتَ اللَّهَ وَإِلَّا فَلَا وَأَكْثَرُ الْعُرَافِ أَضَافُوا مَعْرِفَةَ اللَّهِ تَعَالَى إِلَى فَنَاءِ الْوُجُودِ وَفَنَاءِ الْفَنَاءِ وَذَلِكَ غَلَطٌ وَسَهْوٌ وَاضِحٌ فَإِنْ مَعْرِفَةُ اللَّهِ لَا تَحْتَاجُ إِلَى فَنَاءِ الْوُجُودِ وَلَا إِلَى فَنَاءِ الْفَنَاءِ، لِأَنَّ الشَّيْءَ لَا وَجُودَ لَهُ، وَمَا لَا وَجُودَ لَهُ لَا فَنَاءَ لَهُ؛ فَإِنْ الْفَنَاءُ بَعْدَ إِثْبَاتِ الْوُجُودِ. فَإِذَا عَرَفْتَ نَفْسَكَ بَلَا وَجُودَ وَلَا فَنَاءَ فَقَدْ عَرَفْتَ اللَّهَ تَعَالَى وَإِلَّا فَلَا وَفِي إِضَافَةِ مَعْرِفَةِ اللَّهِ تَعَالَى إِلَى فَنَاءِ الْوُجُودِ وَإِلَى فَنَاءِ الْفَنَاءِ إِثْبَاتُ الشَّرْكِ

Tercüme

Ve sen, zâtınla ve O’nunla ve O’nda ve O’nunla berâber mevcûd olmazsın ve sen fânî değilsin ve mevcûd da değilsin ve bu illetlerden bir illet olmaksızın O, sendir. İmdi eğer vücûdunu bu sıfat ile bildin ise muhakkak Allah’ı bildin ve aksi hâlde bilmedin ve âriflerin cümlesi Allah Teâlâ’nın ma’rifetini fenâ-i vücûda ve fenânın fenâsına izâfet eylediler. İmdi bu galat mahz u sehv vâzıhdır. Zîrâ Allah’ın ma’rifeti ne fenâ-i vücûda ve ne de O’nun fenâsının fenâsına muhtâc olmaz. Çünkü eşyânın vücûdu yoktur. Ve vücûdu olmayan şeyin fenâsı da yoktur. Zîrâ fenâ, vücûd isbâtından sonradır. İmdi sen, zâtını vücûdsuz ve fenâsız bildiğin vakit, muhakkak Allah Teâlâ’yı bildin. Ve aksi hâlde bilmedin. Ve Allah Teâlâ’nın ma’rifetini fenâ-i vücûda ve O’nun fenâsının fenâsına izâfet etmekte isbât-ı şîrk vardır.

Metin

لأنك إذا أضفت معرفة الله إلى فناء الوجود وفناء الفناء، كان الوجود لغير الله ونقيضه وهناك شرك واضح، لأن النبي صلى الله عليه وسلم قال "مَنْ عرف نفسه فقد عرف ربه"، ولم يقل "مَنْ فني عن نفسه عرف ربه". فإن إثبات الغير يناقض فناءه، وما لا يجوز ثبوته لا يجوز فناؤه. وجودك لا شيء، واللاشيء لا يُضاف إلى شيء، لا فإن ولا غير فإن، ولا موجود ولا معدوم أشار صلى الله عليه وسلم إلى أنك معدوم كما كنت قبل صخة التكوين في والآن القَدَم فالله تعالى هو وجود الأزل ووجود الأبد ووجود القَدَم بلا وجود الأزل والأبد والقَدَم لم يكن كذلك ما كان وحده لا شريك له وواجب أن يكون وحده لا شريك له

Tercüme

Zîrâ sen ma'rifetullahı vücûdun fanî olmasına ve O'nun fenâsının fenâsına izâfet eylediğin vakit, onların gayri için ve O'nun nâkîzi olarak vücûd oldu. Ve bu da şîrk-i vâzıhdır. Zîrâ Nebî (s.a.v.) "Nefsini bilen muhakkak Rabb'ini bildi." buyurdu ve nefsin fenâ eden Rabb'ini bildi buyurmadı. Zîrâ isbât-ı gayr eylemek, O'nun fenâsını münâkızdır. Ve sübûtu câiz olmayan şeyin fenâsı da câiz olmaz. Senin vücûdun lâ-şeydir. Ve lâ-şey, fânî olan ve fânî olmayan şeye muzâf olmaz. Mevcûd değildir; ma'dûm da değildir. Sallallahu aleyhi ve sellem, ân-ı kadîmde tekvîn-i neshi senden evvel olduğun gibi, senin ma'dûm olduğuna işâret buyurdu. İmdi muhakkak Allah Teâlâ, ezelin ve ebedin ve kadîmin vücûdu olmaksızın, ezelin vücûdu ve ebedin vücûdu ve kadîmin vücûdudur. İmdi eğer böyle olmasa idi, **vahdehu lâ-şerîke-leh** olmaz idi. Hâlbuki O'nun **vahdehu lâ-şerîke-leh** olması vâcibdir.

Metin

فإن شريكه هو الذي يكون وجوده بذاته، لا بوجود الله تعالى ومَنْ يكن كذلك لم يكن محتاجاً إليه، فيكون إِذَا ربّاً ثانياً – وذلك محال فليس لله تعالى شريك ولا نَدُّ ولا ضدله ولا كفؤله ومَنْ رأى شيئاً مع الله تعالى أو من الله أو في الله – وذلك الشيء يحتاج إلى الله بالربوبية – فقد جعل ذلك الشيء أيضاً شريكاً يحتاج إلى الله تعالى بالربوبية. ومن جوَّز أن يكون مع الله شيء يقوم بنفسه، أو يقوم به، أو هو فإن عن وجوده أو عن فناءه، فهو بعد ما شَمَّ رائحة معرفة النفس، لأن مَنْ جوَّز أن يكون موجوداً سواه، قائماً به، اوفيه فيصيد فانياً وفناؤه يصير فانياً في فناءه، فتسلسل الفناء بالفناء، – وذلك شِرْكٌ بعد شِرْكٍ، وليس بمعرفة النفس، – هو مُشْرِكٌ، لا عارف بالله ولا بنفسه

Tercüme

İmdi muhakkak O'nun şerîkinin vücûdu, Allah Teâlâ'nın vücûduyla değil, kendi zâtı ile olur. Ve böyle olan kimse de O'na muhtâc olmaz. Bu takdîrce ikinci bir Rabb olur, bu ise, muhâldir. Binâenaleyh Allah Teâlâ'nın şerîki yoktur. Nazîri yoktur, zıddı dahi yoktur ve akrânı da yoktur ve kim ki Allah Teâlâ ile berâber yâhûd Allah'dan yâhûd Allah'da bir şey gördü, ve bu şeyi dahi rubûbiyyetle Allah Teâlâ'ya muhtâc gördü, binâenaleyh muhakkak o şeyi kezâlik Allah Teâlâ'ya rubûbiyyet ile muhtâc olarak şerîk yaptı. Ve kim ki kendi zâtıyla kâim olarak Allah ile berâber bir şeyin olmasını yâhûd onunla kıyâmını yâhûd o şeyin kendi vücûdundan kâim olmasını yâhûd onun fenâsından fânî olmasını tecvîz eyledi; binâenaleyh o, ma'rifet-i nefis kokusunu koklamadan uzaktır. Zîrâ o, O'nunla ya O'nda kâim olarak, O'nun gayri bir mevcûd olmasını tecvîz etti. Böyle olunca o şey fânî ve onun fenâsı da kendi fenâsında fânî olur. Binâenaleyh fenâ, fenâda müteselsil eder, bu ise şîrk-i ba'îddir. Ve ma'rifet-i nefis değildir. İmdi O kimse Allah'ı ve nefsin ârif değil, müşriktir.

Metin

فإن قال قائل "كيف السبيل إلى معرفة النفس وإلى معرفة الله؟"، فالجواب: سبيل معرفتها أن تعلم أن الله تعالى كان ولم يكن معه شيء، وهو الآن كما كان. فإن قال قائل: "أنا أرى نفسي غير الله، ولا أرى الله نفسي"، فالجواب: أراد النبي صلى الله عليه وسلم بـ"النفس" وجودك وحقيقتك، لا النفس المسماة بـ"الأمارة" و"اللوامة" و"المطمئنة" بل أشار بـ"النفس" إلى ما سوى الله تعالى جميعاً، كما قال صلى الله عليه وسلم "اللهم أرني الأشياء كما هي": عبّر بالأشياء عما سوى الله تعالى أي شيء هي: أهى أنت أم غيرك، أهى قديم باقي أم حادث فان؟ فأراه الله تعالى ما سواه نفسه بلا وجود ما سواه

Tercüme

İmdi eğer bir kâil nefsi ve Allah'ı bilmeye yol nasıldır? diye suâl ederse, cevâb budur ki; nefsi ve Allah'ı bilmenin yolu, Hakk kabî'el-mevcûdât mevcûd olup, O'nunla berâber bir şey olmadığı gibi şimdiki hâlde dahi Hakk mevcûd olup, O'nunla berâber bir şey mevcûd olmadığını bilmektir. İmdi eğer bir kâil ben nefsimi Allah'ın gayri gördüm ve nefsimi Allah görmem derse, cevâb budur ki: Nebî (s.a.v.) nefis ile senin vücûdunu ve hakikatini irâde buyurdu; yoksa levvâme ve emmâre ve mutmainne ile isimlenmiş olan nefsi değil. Belki nefis ile Allah Teâlâ'nın mâsivâsının kâffesine işâret buyurdu. Nitekim Nebî (s.a.v.) "Ey Allah'ım bana eşyânın hakikatini göster" buyurdu. Ben eşyâ ile Allah Teâlâ'nın mâsivâsını murâd ederim. Ya'nî mâsivâyı bana bildir; bileyim ve eşyâyı bana bildir. Onlar ne şeydir; o eşyâ sen misin yâhûd senin gayrin midir ve onlar kadîm midir veya kabih midir veya hâdis midir? Binâenaleyh Allah Teâlâ O'na mâsivâsını vücûd-i mâsivâ olmayarak, kendi zâtını gösterdi.

Metin

فرأى الأشياء "كما هي"؛ أعني الأشياء ذات الله تعالى بلا كيف ولا أين ولا اسم واسم الأشياء يقع على النفس وغيرها من الأشياء. فإن وجود النفس ووجود الأشياء سيان في الشيئية: فمتى عرف الأشياء عرف النفس، ومتى عرف النفس فقد عرف الرب ولكنك لا تعرف وأنت تراه، ولا تعلم أنك تراه. ومتى يكشف لك هذا السر، علمت أنك لست ما سوى الله تعالى، وعلمت أنك كنت مقصوداً، وأنت لا تحتاج إلى الفناء، وأنت لم تزل ولا تزال، بلا حين ولا أوان، كما ذكرنا قبل. جميع صفاته صفاتك، وترى ظاهره وباطنه، وأولك أوله وآخره، بلا شك ولا ريب؛ وترى صفاتك صفاته وذاتك ذاته، بلا صيرورتك إيّاه وصيرورته إيّاك، ولا بقليل ولا بكثير "كل شيء هالكٌ إلا وجهه" بالظاهر والباطن، يعني: لا موجود إلا هو؛ ولا وجود لغيره فيحتاج إلى الهلاك و"يبقى وجهه" يعني لا شيء إلا وجهه

Tercüme

İmdi eşyâyı olduğu gibi gördü. Ya'nî eşyâyı niteliksiz ve zamânsız ve isimsiz Allah Teâlâ'nın zâtı gördü. Ve eşyâdan, eşyânın ismi zât üzerine ve onun gayri üzerine vâki' olur. Zîrâ şeyde nefsin vücûdu ve eşyânın vücûdu müsâvîdir. Binâenaleyh eşyâyı bilen nefsi bildi. Ve nefsi bildiği vakitte de Rabb'ini bildi. Çünkü o kimse kendini Allah'ın gayri zannederdi; o ise Allah'ın gayri değildir. Belki sen O'nu bilmezsin; hâlbuki sen O'nu görürsün de bilmezsin ve bu sır sana ne vakit açılırsa muhakkak sen Allah'ın gayri olmadığını bilirsin. Ve senin maksûdun, sen olduğunu ve muhakkak sen fenâyâ muhtâc olmadığını ve sen devrân-ı vakt ve zamân olmaksızın zâil olmayıp dâim olduğunu bilirsin. Bundan evvel zikir ettiğim gibi cem'-i sıfatını O'nun sıfatı ve zâhirini O'nun zâhiri ve bâtınını O'nun bâtını ve evvelini O'nun evveli ve âhirini O'nun âhiri olduğunu şekk ve reyb olmaksızın görürsün ve sen O'nun sana sayrûreti ve senin O'na sayrûretin olmaksızın, senin sıfatın O'nun sıfatı ve zâtın O'nun zâtı olduğunu görürsün. Taklîl ve tekebbür olmaksızın her

bir şey hâliktir. Ancak vechi zâhir ve bâtin ile hâlik değildir. Ya'nî mevcûd ancak O'dur, O'nun gayri için vücûd yoktur ki helâke muhtâc olsun. Ve O'nun vechi bâkî kalsın. Ya'nî O'nun zâtının gayri hiçbir şey yoktur.

Metin

فكما أن مَنْ لم يعرف شيئاً، ثم عَرَفَهُ، ما فني وجوده بلفني وجوه بل فني جهله ووجوده باق بحاله من غير سبديل ووجوده بوجود آخر، ولا تركب وجود المُنْكَر بوجود العارف، ولا تداخل بل ارفع الجهل فلا تظن أنك تحتاج إلى الفناء؛ فإن احتجت إلى الفناء فأنت إذاً حجابك والحجاب غير الله؛ فليزِم غلبته عليه بالدفع من الغلبة المنه عن رؤيته له. وهذا غلط وسهو قد ذكرنا قبل أن حجابك وحدانيته وفردانيته لا غير. ولهذا أجاز للواصل إلى الحقيقة أن يقول: "أنا الحق" وأن يقول "سبحاني". وما وصل واصل إليه إلا ورأى صفاته صفات الله، وذاته ذات الله، بلا كون صفاته ولا ذاته داخلاً في الله أو خارجاً منه قط، ولا أنه فاني من الله أو باقي في الله ويرى نفسه أن لم يكن شيئاً قط لأنه كان ثم فني؛ فإنه لا نفس إلا نفسه، ولا وجود إلا وجوده. وإلى هذا أشار النبي صلى الله عليه وسلم بقوله: "لا تسبوا الدهر، فإن الدهر هو الله و انتار الى ان وجود الله تبارك وتعالى عن الشريك والند والكفو"

Tercüme

Nitekim muhakkak şeyi bilmeyip, ba'dehu Hakk'ı bilen her bir kimsenin vücûdu fânî olmadı; belki cehli fânî oldu ve ol kimsenin vücûdu başka vücûda tebeddül etmeksizin hâliyle bâkîdir. Ve O'nun vücûdu maârifin vücûdu sebebiyle tereküb ve tedâhül eylemez, belki cehl kalkar. Binâenaleyh sen muhakkak fenâya muhtâc olduğunu zannetme. İmdi sen fenâya muhtâc oldun ise, bu takdîrce, sen O'nun hicâbısın ve hicâb Allah'ın gayridir. Binâenaleyh o kimse üzerine gayret lâzım gelir. Ve galebe-i gayretten dahi o kimse için rü'yet-i Hakk'tan men' icâb eder. Ve bu galattır ve sehvdır ve muhakkak Hakk'ın hicâbı kendi vahdâniyyeti ve ferdâniyyeti olup, gayri olmadığını bundan evvel zikr etmiş idik. Ve işte bunun için hakîkate vâsıl olana *“Subhânî mâ âzame şânî”* صبحانی ما اعظم شانی demek ve *“Ene'l-Hakk”* انا الحق demek câiz oldu. Ve O'na vâsıl olan vâsıl oldu; illâ ki sıfâtını sıfâtullah ve zâtını zâtullah gördü. O'nun zâtı ve sıfâtı asla Allah hakkında dâhil ve hâric olmaksızın ve kendi nefsinin Allah'da fânî veyâhûd Allah'da fânî görmedi ve muhakkak o kimse nefsinin ya'nî zâtının aslâ olmadığını buyurdu. Nefsinin mevcûd görüp de sonra fânî oldu; görmedi, zîrâ nefsi ancak Allah'ın nefsi oldu ve O'nun vücûdu ancak vücûdullah oldu ve işte buna Nebî (s.a.v.) “Dehre sövmeyiniz; zîrâ dehr Allah'dır.” kavliyle işâret buyurdu ve vücûdullah şerîk ve misl ve akrândan münezze ve âlî olduğuna işâret buyurdu.

Metin

وَرُوِيَ عن الله أنه قال: يا عبدی مرضتُ ولم تُعْذِنِي، وسألتك ولم تُعْطِنِي: أشار إلى أن وجودَ السائل وجوده، ووجودَ المريض وجوده وان وجودَ السائل وجوده ومتى جاز ان يكون وجود السائل ووجود المريض وجوده جاز أن يكون وجودك وجوده ووجود جميع الأشياء من المكوّنات من الأعراض والجواهر وجوده هكذا ومتى ظهر سرُّ ذرة من الذرات، ظهر سرُّ جميع المكوّنات الظاهرة والباطنة؛ ولا نرى الذرين سوى الله تعالى بلا وجود الذرين، اسمهما ومسمّاهما ووجود هما هو، بلا شك ولا ريب. الله تعالى خلق شيئاً قط، بل ترى "كلّ يوم هو في شأنٍ من إظهار وجوده وإخفائه بلا كيفية، لأنه "هو الأول والآخر والباطن والظاهر ظهر بوحدانيته وبُطْن بفردانيته، وهو الأول بذاته وقيوميته وهو الآخر بديموميته. وجود حروف "الأول" هو ووجود حروف "الآخر" هو، ووجود حروف "الظاهر" هو ووجود حروف "الباطن" هو هو اسمه وهو مسمّاه

Tercüme

Ve Allah Teâlâ Hazretleri'nden mervîdir ki, "Ey kulum, ben hasta oldum beni ziyaret etmedin ve senden istedim bana vermedin." Muhakkak Hakk marîzin vücûdu kendi vücûdu olduğuna ve sâilin vücûdu kendi vücûdu olduğuna işâret buyurdu ve hastanın vücûdu ve marîzin vücûdu O'nun vücûdu olmak câiz olduğu vakit senin vücûdun dahi O'nun vücûdu, kezâlik arâz-ı cevherlerden olan kâffe eşyâyla ve vücûdu O'nun vücûdu olması câiz olur ve O'nun sırrı, zerrelerden bir zerrede zâhir olduğu vakit, O'nun sırrı mükevvenât-ı zâhir ve bâtından zâhir olur. Ve dâreynde Allah Teâlâ'nın gayrini görmezsin, belki bilâ-şekk ve lâ-reyb dâreynin vücûdu ve onların esmâları ve müsemmâları ve vücûdları Hakk'ın zâtıdır. Ve muhakkak sen Allah Teâlâ'yı ebedî bir şey halk eyledi görmezsin. Belki sen O'nu bilâ-keyfiyyet kendi sıfâtını ve vücûdunu ızhârdan, her anda bir şe'nde görürsün. Zîrâ evvel ve âhir ve zâhir ve bâtın O'dur. Vahdâniyyeti ile zâhir ve ferdâniyyeti ile bâtın oldu. O, zâtı ile ve kayyûmiyyeti ile evveldir. O, deymûmiyyeti ile âhirdir ve evvel harflerinin vücûdu O ve âhir harflerinin vücûdu O ve zâhir harflerinin vücûdu ve bâtın harflerinin vücûdu Hakk'tır. İsmi ve müsemmâsı dahi Hakk'tır. Nitekim O'nun vücûdu vâcib olduğu gibi O'nun gayrinin olmaması dahi vâcibdir.

Metin

فإن الذي تظن أنه سواه ليس سواه، لا تتزَّه أن يكون غيره، بل غيره هو، بلا غيرية الغير، مع وجوده وفي وجوده، ظاهرًا وباطنًا ولمن اتصف بهذه الصفة أوصاف كثيرة لا حدَّ ولا نهاية لها. فكما أن من مات بصورته انقطع جميع أوصافه عنه، المحمودة والمذمومة، كذلك من مات بالموت المعنوي ينقطع عنه جميع أوصافه، المذمومة والمحمودة، ويقوم الله تبارك تعالی مقامه في جميع الحالات، فيقوم مقام ذاته ذات الله تعالی ومقام صفاته صفات الله تعالی ولذلك قال النبي صلى الله عليه وسلم "موتوا قبل أن تموتوا"، أي عرفوا أنفسكم قبل أن تموتوا؛ وقال النبي صلى الله عليه وسلم "قال الله لا يزال العبد يتقرب إلي بالنوافل حتى أحبه، فإذا أحببته كنت له سمعًا وبصرًا وبدًا"، إلى آخره، فأشار إلى أن من عرف نفسه يرى جميع وجوده، ولا تغيرًا في ذاته ولا صفاته. ولا يحتاج إلى تغير صفاته، إذ لم يكن هو وجود ذاته، بل كان جاهلاً بمعرفة نفسه. فمتى عرفت نفسك ارتفعت أنانيتك، وعرفت أنك لم تكن غير الله

Tercüme

İmdi muhakkak kendini O'nun gayri zanneden kimse, O'nun gayri değildir. Zîrâ O, O'nun gayri olmaktan münezzehtir. Belki zâhiren ve bâtinen O'nun vücûdunda, O'nun vücûdu ile berâber, gayrin gayriyyeti olmaksızın, gayr dahi O'dur. Ve bu sıfâtle muttasıf olan kimse için hadd ve nihâyet olmayarak çok evsâf vardır. Ve nitekim sûret ölümü ile ölen kimsenin memdûh ve mezmûm olan kâffe evsâfı munkatı' olduğu gibi mevt-i ma'nevî ile ölen kimseden dahi evsâf-ı memdûh ve mezmûm munkatı' olur. Ve O'nun makâmına cem'-i hâlâtta Allah Tebârek u Teâlâ kâim olur. İmdi mevti ma'nevî ile meyyit olan kimsenin zâtının makâmına zâtullah ve sıfâtının makâmına sıfâtullah Teâlâ kâim olur. Ve işte bunun için (s.a.v.) Efendimiz "Ölmezden evvel ölünüz" buyurdu. Ölmezden evvel zâtınızı biliniz demektir. Ve Nebî (s.a.v.) buyurdu ki: "Allah, dâima kulum bana nevâfil sebebiyle yaklaşır, ben o kulumu sevinceye kadar. Vaktâki ben o kulumu severim, O'nun işitmesi ve görmesi ve lisânı ve yedi ben olurum." buyurdu. Tahkîk-i nefsi ölen kimse cem'-i vücûdunu vücûdullah görür olduğuna ve zâtında ve sıfâtında tagayyür görmediğine ve O'nun sıfâtı tagayyüre muhtâc olmadığına işâret buyurdu. Zîrâ o kimsenin zâtının vücûdu, O olmuş olsa idi; belki nefsinin ma'rifetini câhil olurdu. Binâenaleyh her ne zamân ki nefsini bildin; ikilik kalktı. Ve sen Allah'ın gayri olmadığını bildin.

Metin

فإن كان لك وجود مستقل، لا يحتاج إلى الفناء ولا إلى معرفة النفس، فتكون ربًّا سواه. فتبارك الله — أن يوجد ربُّ سواه. ففائدة معرفة النفس أن تعلم وتحقق أن وجودك ليس موجودًا وانك ولست كائنًا ولا كنت ولا تكون قط. ويظهر لك بذلك معنى "لا إله إلا الله" إذ لا إله غيره، ولا وجود لغيره؛ فلا غير سواه، ولا إله إلا إياه. فإن قال قائل: "عظمت ربوبيته"، فالجواب: لم أعطل ربوبيته لأنه لم يزل لم يزل خالقًا ولا مخلوق وهو الآن كما كان. أترى خلافته وربوبيته لا تحتاج إلى مخلوق ولا إلى مربوب: فهو بتكوين المكوّنات كان موصوفًا بجميع أوصافه، وهو الآن كما كان. فلا تفاوت بين الجهة والقِدَم: فوحدانية الجهة مقتضى ظاهريته، ووحدانية القِدَم مقتضى باطنيته. ظاهره باطنه وباطنه ظاهره، أوله آخره وآخره أوله، والجميع واحد والواحد جميع. كان صفته "كلّ يوم هو في شأنٍ"، وما كان شيء سواه، وهو الآن كما كان وفي القدم كل يوم هو في شأن كما كان ولا شيء موجود فهو الآن كذلك كل يوم هو في شأن ولا شيء ولا يوم كما لم يكن في القدم شه ولا يوم فوجود الموجودات وعدمها سيّان — وإلا لَلزِمَ طيران طار لم يكن في وحدانيته، وذلك نقص. — وجلّت وحدانيته عن ذلك

Tercüme

Ve eğer müstakıl bir vücûd ola idi; fenâya ve ma'rifet-i nefse muhtâc olmaz idi de O'nun gayri olurdu. Allah Teâlâ ise O'nun gayri Rabb bulunmaktan münezzehtir. İmdi ma'rifet-i nefsin fâidesi, senin bilmen ve tahakkuk eylemendir ki senin vücûdun mevcûd değildir. Ma'dûm da değildir ve sen şimdiki hâlde kâin değilsin ve mâzide de mevcûd olmadın ve müstakbelde dahi ebedî mevcûd olmazsın ve sana *la ilahe illallah*'ın ma'nâsıyla bu, zâhir olur ki O'nun gayri ilah yoktur. Ve O'nun gayri için vücûd yoktur ve O'nun gayri gayr yoktur. Ve hemen ancak İlah O'dur. Ve eğer bir kâil O'nun rubûbiyyetini ta'tıl ettin der ise cevâb budur ki O'nun rubûbiyyeti nasıl ta'tıl olunur. Zîrâ O dâima Rabb'dir; merbûb değildir. Dâimâ Hâlık'tır. Mahlûk değildir ve O şimdiki hâlde dahi olduğu gibidir. Hâlıkıyyet ve rubûbiyyet kabl'el-mevcûdat Hakk'ın olduğu gibi şimdi ki hâlde dahi Hâlık'tır ve Rabb'dir. Cem'-i evsâf ile mevsûf idi ve O şimdiki hâlde dahi olduğu gibidir. İmdi vahdâniyyette hudûs ve kadem beyninde fark yoktur. Hudûs, Hakk'ın zâhiriyyetini muktezîdir. Ve kadem O'nun bâtinıyyetini muktezîdir. O'nun zâhiri bâtinıdır ve bâtinı zâhiridir. Evveli âhiridir ve âhiri evvelidir ve cümlesi birdir. Ve bu dahi cümlesidir. Ve O'nun sıfâtı her anda bir şe'ndedir ve şimdi şey, mevcûd olmayıp Hakk her anda bir şe'nde olduğu gibi kademi dahi şey-i mevcûd olmayıp, Hakk her anda bir şe'ndedir. Ve kademde şey ve yevm mevcûd olmayıp Hak o vakit her anda bir şe'nde olduğu gibi şimdi dahi şey ve yevm olmayarak Hak her anda bir şe'ndedir. İmdi mevcûdatın vücûdu ve mevcûdatın ademi müsâvidir. Ve "*İllâ taryân târî*" ve O'nun vahdâniyyeti olması lâzım gelir idi. Bu ise nakstır ve O'nun vahdâniyeti bundan celildir.

Metin

ومتى عرفت نفسك بهذه الصفة، من غير إضافة ضدّ أو ندّ أو كفو أو شريك إلى الله تعالى فقد عرفتّها بالحقيقة. ولذلك قال النبي صلى الله عليه وسلم "مَنْ عرف نفسه فقد عرف ربه"، ولم يقل: "مَنْ أفنى نفسه فقد عرف ربه". فإنه صلى الله عليه وسلم علم ورأى أن لا شيء سواه، ثم أشار إلى أن معرفة النفس هي معرفة الله أي اعرف نفسك، أي وجودك أنك لست أنت، ولكنك لا تعرف؛ أي اعرف أن وجودك ليس بوجودك ولا غير وجودك لا موجود ولا بمعدوم، ولا غير موجود ولا غير معدوم. وجودك وعدمك وجوده بلا وجود ولا عدم، لأن عين وجودك وعدمك وجوده، ولأن عين وجوده وجودك وعدمك. فإن رأيت الأشياء لاغير وجودك وجوده واذا رابت ان غين وجوده وجودهك وعدمك في الأشياء بلا رؤية شيء آخر مع الله وفي الله أنها هو، فقد

عرفت نفسك. فإن معرفة النفس بهذه الصفة هي معرفة الله تعالى بلا شك ولا ريب ولا تركيب شيء من الحدث مع القديم وفيه وبه.

Tercüme

Ve her ne zamân ki Allah Teâlâ'ya şerîk ve akrân ve misl izâfeti olmaksızın nefsinin bu sıfâtla bildin; imdi muhakkak nefsinin hakîkatle bildin. Ve işte bunun için Nebî (s.a.v.) "Nefsinin bilen kimse muhakkak Rabb'ini bildi." buyurdu ve nefsinin fânî eden kimse muhakkak Rabb'ini bildi buyurmadı. Zîrâ Nebî (a.s.v.) muhakkak Hakk'ın gayri şey olmadığını bildi ve gördü de sonra ma'rifet-i nefis, ma'rifetullah olduğuna işâret etti; Ya'nî nefsinin ya'nî vücûdunu bil, muhakkak sen, sen değilsin velâkin bilmiyorsun. Ya'nî bil ki muhakkak senin vücûdun, vücûdunla değildir, vücûdunun gayri ile de değildir. Mevcûd değildir, ma'dûm da değildir, mevcûdun gayri değildir; ma'dûmun gayri de değildir. Vücûd ve adem olmaksızın senin vücûdun ve senin ademin Hakk'ın vücûdudur. Zîrâ muhakkak senin ayn-ı vücûdun ve ayn-ı ademin de Hakk'ın vücûdudur ve zîrâ muhakkak Hakk'ın vücûdu senin vücûdun ve ademindir. İmdi eşyâ-yı vücûdunun gayri olmayarak Hakk'ın vücûdu gördüğün vakit ve Allah ile berâber Allah'da diğer bir şey görmeyerek Hakk'ın ayn-ı vücûdunu eşyâda senin vücûdun ve ademin gördüğün vakit, muhakkak o eşyâ Hakk'dır. İmdi muhakkak nefsinin bildin. Zîrâ bu beyân olunan sıfât ile nefsinin bilmen, şekksiz ve şübhesiz, kadem ile berâber ve kadîmde ve kadîme hudûsdan bir şeyin terkîbi olduğu hâlde, Allah Teâlâ'yı bilmektir.

Metin

فإن سألك سائل: "كيف السبيل إلى وصاله؟ - فقد أثبت أن لا غير سواه، والشئ الواحد لا يصل إلى نفسه نصول لا شك أنه في الحقيقة لا وصل ولا فصل فإن الوصال بين اثنين متساوين أو غير متساوين فإن كانا عتساوين فهما سيان وإن كانا غير متساوين فهما ضدان وهو تعالى منز عن أن يكون له ضد اوند فالوصال في غير فالوصال والعرب في غير الوصال، والقرب في غير القرب، والبعد في غير البعد، فيكون وصل بلا وصل، وقرب بلا قرب، وبعد بلا بعد. فإن قيل: "فهما الوصل بلا وصل. فما معنى القرب بلا قرب والبعد بلا بعد أقول أعني أنك، في أوان القرب والبعد، لم تكن شيئاً سواه الله تعالى ولكنك لم تكن عارقاً بنفسك ولم تعلم أنك هو بلا أنت. فمتى وصلت إلى الله - تعالى -، أي عرفت نفسك بلا وجود حروف العرفان، علمت أنك كنت إياه، وما كنت تعرف قبل أنك هو أو غيره. فإذا حصل العرفان، علمت أنك عرفت الله بالله، لا بنفسك. مثال ذلك أنك لا تعرف بأن اسمك محمود أو مستاك محمود - فإن الاسم والمسمى في الحقيقة واحد -، وتظن أن اسمك محمد، وبعد أحيان عرفت أنك محمود، فوجودك باقي، واسم محمد ومسمى محمود ارتفع عنك بمعرفتك نفسك أنك محمود. (ولم تكن محمداً إلا بالفناء عن نفسك، لأن الفناء يكون بعد إثبات وجود ما سواه؛ ومن أثبت وجود ما سواه فقد أشرك به سبحانه وتعالى فما نقص من محمود شيء، ولا محمد فني في محمود، ولا دخل فيه ولا خرج منه، ولا حلَّ محمود في محمد. فبعدما عرف المحمود نفسه أنه محمود، لا محمد، عرف نفسه بنفسه، لا بمحمد، لأن محمداً ما كان، فكيف يعرف به شيئاً كائناً؟

Tercüme

Ve eğer bir sâil, Hakk'ın vuslatına yol nasıldır ve muhakkak sen O'nun gayri, gayr olmadığını isbât ettin; hâlbuki şey-i vâhid nefsinin vâsıl olmaz diye suâl ederse, muhakkak hakîkatte kavuşmak ve ayrılmak yoktur diye cevâb verir. Zîrâ o hâl iki müsâvî veya gayr-i müsâvî beyninde olmaya muhtâcdır. Ve eğer müsâvî olurlar ise onlar berâberdir ve eğer gayr-i müsâvî olurlar ise onlar zıddır. Hak Teâlâ ise kendisi için zıdd ve misl olmaktan münezzehtir. İmdi visâl, visâlin gayrindedir ve kurb, kurbun gayrindedir ve bu'd, bu'dun gayrindedir. İmdi vasl, vasılsız ve kurb, kurbsuz ve bu'd, bu'dsuz olur. Ve eğer vasılsız vaslı

anladık ve kurbsuz kurb ve bu'dsuz bu'd ne ma'nâsınadır diye suâl olunursa, sen o ân kurb ve bu'dda olup Hakk'ın gayri bir şey olmadığını senin için murâd ederim, derim. Velâkin sen nefsini bilir olmadın. Ve sen, sen olmayarak Hakk olduğunu bilmedin. İmdi her ne zamân ki Hakk'a vâsıl oldun ya'nî irfân harflerinin vücûdu olmaksızın nefsini bildin ise, sen Hakk olduğunu bildin. Ve bundan evvel sen Hakk olduğunu yâhûd Hakk'ın vücûdunun gayri olmayarak Hakk sen olduğunu bilmemiş idin. İmdi sana irfân hâsıl olduğu vakitte muhakkak sen, Allah'ı Allah ile bildin, nefsin ile bilmedin. Bunun misâli: sen isminin Mahmûd yâhûd müsemmânın Mahmûd olduğunu bilmez idin. Zîrâ isim ve müsemma hakîkatte birdir. Ve sen muhakkak ismini Muhammed zanneder idin. Ve sen zannından sonra bildin ki muhakkak sen Mahmûd'sun. İmdi vücûdun karar eyledi. Ve senin nefsin Muhammed olmayıp Mahmûd olduğunu bilmek ile senden Muhammed ismi ve Muhammed müsemması kalktı ve isminin Muhammed olması nefsinden fânî olmak ile değildir. Zîrâ fenâ, bir şeyin vücûdunu isbâtta sonradır. Ve şu kimse ki Hakk Teâlâ Hazretleri'nin gayri için bir vücûd isbât etti; muhakkak o kimse Hakk Subhânehu ve Teâlâ'ya şirk eyledi. İmdi Mahmûd'dan bir şey noksân olmadı ve Muhammed, Mahmûd'dan fânî olmadı ve Muhammed, Mahmûd'a duhûl eylemedi ve Muhammed, Mahmûd'dan hâric olmadı. İmdi Mahmûd kendi zâtının Muhammed olmayıp Mahmûd olduğunu bildikten sonra nefsini nefsi ile bildi. Muhammed iken bilmedi. Zîrâ Muhammed olmadı idi. İmdi mevcûd olan bir şey nasıl O'nunla bilinir.

Metin

فإذن العارف والمعروف واحد، والواصل والموصول واحد، والرأي والمرئي واحد. فالعارف صفته والمعروف ذاته، والواصل صفته والموصول ذاته، والصفة والموصوف واحد. هذا بيان "مَنْ عرف نفسه فقد عرف ربه": فَمَنْ فهم هذا المثال علم أنه لا وُضِل ولا فَضِل، وعلم أن العارف هو والمعروف هو، والرأي هو والمرئي هو، والواصل هو والموصول هو. فما وصل إليه غيره، وما انفصل عنه غيره. فَمَنْ فهم ذلك خلس من شَرِك الشَّرِك. – وإلا فلم يشم رائحة الخلاص من الشرك. وأكثر العُزَّاف الذين ظنوا أنهم عرفوا نفوسهم وعرفوا رَبَّهُم، وأنهم خلصوا من غفلة الوجود، قالوا إن الطريق لا تتيسر إلا بالفناء وبفناء الفناء، وذلك لعدم فهمهم قول النبي صلى الله عليه وسلم ولظنهم أنهم بمحض الشرك أشاروا طورًا إلى نفي الوجود، أي فناء الوجود، وطورًا إلى الفناء، وطورًا إلى الاصطلام وهذه الإشارات كلها شَرِك محض: فإن مَنْ جَوَّز أن يكون شيءٌ سواه ويفنى بعده، وجَوَّز فناء فناءه، فقد أثبت شيئًا سواه؛ ومَنْ أثبت شيئًا سواه فقد أشرك أرشدهم الله وإيانا إلى سواء السبيل

Tercüme

Bu takdîrce bilici ve bilinmiş ve vâsıl ve mevsûl birdir. Ve gören ve görülmüş birdir. İmdi ârif O'nun sıfâtıdır ve ma'rûf zâtıdır ve vâsıl O'nun sıfâtı ve mevsûl O'nun zâtıdır. Ve sıfât ve mevsûf birdir. İşte nefsini bilen Rabbini bilir, kelâmının beyânı budur. İmdi bu misâli anlayan kimse vasl u fasl olmadığını bilir. Ve bilindi ki ârif O'dur. Ve ma'rûf O'dur. Ve râ'i O'dur ve mer'i O'dur ve vâsıl O'dur ve mevsûl O'dur ve O'na O'nun gayri vâsıl yoktur ve O'nun gayri O'ndan munfasıl yoktur. İmdi bunu anlayan kimse şirk ipinden kurtuldu ve aksi hâlde şirkten halâs olma kokusunu bulmadı. Ve ma'rifet iddiâsında bulunan âriflerin çoğu ki onlar nefislerini ve Rabb'lerini bildiler ve vücûd illetinden kurtuldular; zannettiler de dediler ki, muhakkak tarîk ancak fenâ ve fenâ-i fenâ ile müyyesser olur. Bu ise Sallallahu aleyhi ve sellem'in kavlini anlamadıkları içindir. Ve muhakkak onlar şirk-i mahv eylerler, zannı ile bir kere fenâ-yı vücûda ve bir kere de fenâ-yı fenâyâ ve bir kere mahv-ı vücûda ve bir kere dahi istilâma işâret eylediler. Ve bu işâretlerin hepsi şirk-i mahfîdir. İmdi şu kimse ki Hakk'ın

gayri bir şeyin olmasını ve sonra o şeyin fenâsını tecvîz eyledi ve onun fenâ-i fenâsını câiz gördü; muhakkak Hakk'ın gayri bir şey isbât etti. İmdi Hakk'ın gayri bir şey isbât eden kimse o şeyi Hakk'a ortak yaptı. Allah Teâlâ onları ve bizleri doğru yola irşâd eylesin.

Metin

فإن قال قائل: "أنت تشير إلى أن عرفانك نفسك هو عرفان الله تعالى والعارف بنفسه غير الله، وغير الله كيف يعرف الله وكيف يصل إليه؟"، فالجواب: من عرف نفسه علم أن وجوده ليس بوجوده ولا غير وجوده، بل وجوده وجود الله بلا صيرورة، وجوده وجود الله بلا دخول، وجوده في الله ولا خروج منه. ولا يكون وجوده معه وفيه، بل يرى وجوده بحاله: ما كان قبل أن يكون، بلا فناء، ولا محو، ولا فناء فناء. فإن فناء الشيء يقتضي ثبوته أولا وثبوت الشيء بنفسه يقتضي كينونيته بنفسه لا بقدرة الله - تعالى -؛ وهذا محال واضح صريح. فتبين أن عرفان العارف بنفسه هو عرفان الله تعالى نفسه، لأن نفسه ليس إلا هو. وعن رسول الله - صلى الله عليه وسلم - بـ"النفس" الوجود. فمن وصل إلى هذا المقام، لم يكن وجوده في الظاهر والباطن بلا وجود الله تعالى وجوده، بل وجوده وجود الله، وكلامه كلام الله، وفعله فعل الله، ودعواه معرفة الله هو دعواه معرفة الله نفسه بنفسه. ولكنك تسمع الدعوى منه، وترى الفعل منه، وترى شخص غير الله تعالى كما ترى نفسك فإن "المؤمن مرآة المؤمن فهو بعينه، أي ينظره؛ فإن عينه عين الله، ونظره نظر الله بلا كيفية: لا هو هو بعينه أو علمك أو فهمك أو وهمك أو ظنك أو رؤيتك، بل هو هو بعينه وعلمه ورؤيته. فإن قال قائل: "إني الله، فإن سمعه منه لا من الغير فإن الله يقول أنا الله لا هو، ولكنك ما وصلت إلى ما وصل إليه؛ فإن وصلت إلى ما وصل إليه، فهمت ما يقول وقلت ما يقول، ورأيت ما يرى. وعلى الجملة، وجود الأشياء وجوده بك، بلا وجودهم.

Tercüme

Ve eğer bir kâil, muhakkak senin nefsine irfânın ma'rifetullahdır ve nefsini ârif gayrullahdır diye sen işâret edersin; hâlbuki gayrullah Allah'ı nasıl bilir ve Hakk'a nasıl vâsıl olur? diye söyler ise, biz cevâben nefsini bilen Hakk'ı bilir, deriz. Muhakkak o kimsenin vücûdu kendi vücûdu ile ve O'nun vücûdunun gayri ile değildir; belki onun vücûdu vücûdullahda dâhul etmeksizin ve onun vücûdu ondan hâric olmaksızın ve Hakk'la berâber fenâsız ve mahvîs ve fenâ-i fenâsız olarak, evvelce olduğu hâl üzere görür. Zîrâ bir şeyin fenâsı evvelen o şeyin sübûtunu iktizâ eder. Ve o şeyin nefsi ile sübûtü dahi o şeyin kudretullah ile olmayıp nefsi ile mevcûd olmasını iktizâ eder. Bu hâl ise muhâl-i vâzih ve sarîhdir. İmdi zâhir oldu ki onun nefsini irfânı, Allah Teâlâ'nın irfânıdır; zîrâ O'nun nefsi, ancak Hakk'tır. Ve Resûlullah (s.a.v.) nefsi ile vücûdu murâd buyurdu ve bu makâm, vâsıl olan kimsenin vücûdu, zâhirde ve bâtında vücûdullah olmaksızın mevcûd olmadı; belki O'nun vücûdu vücûdullah ve onun kelâmı kelâmullah ve fiili fiilullahdır. Ve onun ma'rifet-i nefsi da'vası ma'rifetullahdır. Ve belki sen da'vayı O'ndan iştirsin ve fiili de O'ndan görürsün ve nefsini Allah'ın gayri gördüğün gibi şahsın vücûdunu dahi Allah'ın gayri görürsün: zîrâ mü'min mü'minin ayinesidir. İmdi Hakk mü'minin aynî ya'nî naziridir. Çünkü mü'minin aynî, aynullahdır ya'nî nazarı nazarullahdır; keyfiyyet olmaksızın ve Hakk'ın senin aynına yâhûd ilmine ve yâhûd vehmine ve yâhûd rü'yetine hulûl olmaksızın; belki Hakk nazirîn aynî ve ilmi ve rü'yetidir ve eğer ben Allah'ım derse, gayrden değil; O'ndan dinle; zîrâ Allah ben Allah'ım der, o demez. Ve belki sen O'na vâsıl olan şeye vâsıl olmadın; eğer sen O'na vâsıl olan şeye vâsıl olsa idin; O'nun söylediği şeyi anlar ve O'nun söylediği şeyi söyler ve gördüğü şeyi görürdün ve al'el-cümle eşyânın vücûdu olmayarak, eşyânın vücûdu O'nun vücûdudur.

Metin

فلا تقض في شبهة، ولا تتوهمَنَّ بهذه الإشارات أن الله تعالى مخلوق. فإن بعض العارفين قال: "الصوفي غير مخلوق"، وذلك بعد الكشف التام وزوال الشكوك والأوهام. وهذه اللقم لمن له خَلْقٌ أوسع من الكونين؛ فأما مَنْ كان خَلْقُهُ كالكونين فلا توافقه، فإنها أعظم من الكونين. وعلى الجملة أن الرائي والمرئي والواجد والموجود، والعارف والمعروف، والموحّد والموحّد والمدرك والمدرك واحد: هو يرى وجوده بوجوده، ويعرف وجوده بوجوده، ويدرك وجوده بوجوده، بلا كيفية إدراك ورؤية ومعرفة، وبلا وجود حروف صورة الإدراك والرؤية والمعرفة. فكما أن وجوده بلا كيفية، فرؤية نفسه بلا كيفية، وإدراكه نفسه بلا كيفية، ومعرفة نفسه بلا كيفية.

Tercüme

İmdi şübheye düşmeyesin ve bu işâretleri ile muhakkak Allah Teâlâ'nın mahlûk olduğunu tevehhüm etmeyesin. Zîrâ ba'zı ârifler, sûfî mahlûk değildir; dedi ve bu dahi keşf-i tâmdan, şekklerin ve vehimlerin zevâlinden sonradır. "Ve bulma kendisi için kevneynden bir halk yâhûd bir sem' olan kimse içindir." Ve ammâ şu kimsenin ki halkı kevneyn gibidir. Ona muvâfakat etmez. Zîrâ o kevneynden a'zamdır ve ilm'el-hamd bil ki, gören ve görülen ve birleyen ve birlenen ve bilen ve bilinen ve icâd eden ve icâd olunan ve idrâk eden ve idrâk olunan birdir ve idrâk ve rü'yet ve ma'rifet keyfiyyeti olmaksızın idrâk ve rü'yet ve ma'rifet sûretinin harflerinin vücûdu dahi olmaksızın Hakk Teâla kendi vücûdunu kendi vücûdu ile görür. Ve kendi vücûdunu kendi vücûdu ile bilir. Ve kendi vücûdunu kendi vücûdu ile idrâk eyler. Ve nitekim muhakkak Hakk'ın vücûdu keyfiyyetsiz ve Hakk'ın nefsi görmesi keyfiyyetsiz ve Hakk'ın nefsi idrâk etmesi keyfiyyetsizdir.

Metin

فإن سأل سائل وقال: "بأيّ نظر تنظر إلى جميع المكروهات والمحوبات؟ فإذا رأينا، مثلاً، روثاً أو جيفة أنقول هو الله تعالى وتقدّس يكون شيئاً من هذه الأشياء! وكلامنا مع مَنْ لا يرى الجيفة جيفةً والروث روثاً، بل كلامنا مع مَنْ له بصيرة وليس بأكّمه. فإن فَمَنْ لم يعرف نفسه فهو أكّمه وأعْمى؛ وقبل ذهاب الأكّمهية والعَمى، لا يصل إلى هذه المعاني ولا هذه المخاطبة مع الله – لا مع غير الله ولا مع الأكّمه. فإن الواصل إلى هذا المقام يعلم أنه ليس غير الله شئ وخطابنا مع مَنْ له عزم وهمة في طلب العرفان نفسه عبّر ويطرؤ في قلبه صورة في الطلب واشتياق إلى الوصول إلى الله تعالى

Tercüme

Ve eğer bir sâil suâl edip, cem'-i mahbûbât ve mekrûhâta hangi nazar ile bakalım, bir cîfeye ve revse gördüğümüz vakit, ona Allah Teâlâ diyelim mi? der ise, biz deriz ki, Allah bu şeylerden bir şey olmaktan mukaddes ve âlidir. Ve bizim kelâmımız revsi revs ve cîfeyi cîfe görmeyen kimseyedir, belki bizim kelâmımız basîreti olan ve ekmeh olmayan kimseyedir. Zîrâ tahkîk-i nefsi bilmeyen kimse ekmeh ve a'mâdır. Ve ekmehiyyet ve a'mâlık gitmezden evvel bir kimse bu beyân olunan ma'nâlara vâsıl olmaz. Ve muhâtabât, Allah ile berâber olan kimselerdir; gayrullah olan ve ekmeh olan kimseye değildir. İmdi muhakkak bu makâma vâsıl olan bir şey gayrullah olmadığını bilir. Ve bizim hitâbımız ma'rifetullah ile irfân-ı nefsi talebde azm ve himmeti olan kimseyedir. Ve kalbinde irfân tulû' eden ve kalbinde taleb ve iştiyâkta bir sûret ve Allah Teâlâ'ya taleb ve iştiyâkta bir menzilet taammüd eyleyen kimseyedir. Kasd ve maksadı olmayan kimseye değildir.

Metin

فإن سأل سائل وقال الله تعالى لا تدركه الأبصار وهو يدرك الأبصار وأنت تقول بخلافه، فما حقيقة ما تقول، فالجواب: عن ذلك جميع ما قلنا هو معنى قوله تعالى لا تدركه الأبصار أي ليس أحدٌ في الوجود، ولا بصر مع أحد يدركه. فلو جاز أن يكون في الوجود غيره، لجاز أن يدركه غيره. وقد نبّه الله تعالى بقوله لا تدركه الأبصار على أن ليس غيره سواه، يعني لا يدركه غيره، بل يدركه هو. فلا غيره فهو المدرك لذاته ندانه لا غير؛ فلا تدركه الأبصار، لأنها مُحدثة، والمُحدث لا يدرك القديم الباقي، فهو بعد لم يعرف نفسه. إذ لا شيء ولا الأبصار إلا هو. فهو يدرك وجوده بلا وجود الإدراك وبلا كيفية

Tercüme

Eğer bir sâil Allah Teâlâ “Basarlar O’nu idrâk edemez; O basarları idrâk eder.” diye buyurdu; halbûki sen bunun hilâfını söylüyorsun. İmdi söylediğin şeyin hakikati nedir? diye suâl ederse; bunun cevâbı; hep söylediğimiz şey, Hakk Teâla’nın لَّا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ (En‘âm, 6:103) kavlı-i şerîfinin ma’nâsıdır. Ya’nî O’nu idrâk eder bir kimse olmadı ve O’nu idrâk eyler O’nunla berâber bir kimse olmaz, demektir ve eğer vücûdda Hakk’ın gayri olmak câiz ola idi; elbette Hakk’ın gayrisi Hakk’ı idrâk etmek câiz olurdu. Ve muhakkak Allah Teâlâ لَّا تُدْرِكُهُ (En‘âm, 6:103) kavlı-i şerîfi ile Hakk’ın gayri gayr olmadığı üzerine tebeyyüne eyledi. Ya’nî Hakk’ı Hakk’ın gayri idrâk etmez; belki Hakk’ı Hakk’ın gayri olmaksızın kendi hüviyeti idrâk eyler. İmdi Hakk Teâlâ gayr olmayarak kendi zâtı ile kendi zâtını müdriktir. Zîrâ ebsâr, Hakk’ı idrâk etmez. Çünkü ebsâr muhdestir ve muhdes, kadîm-i bâkîyi idrâk eylemez ve bu ma’nâya vâsıl olmayan kimse nefsini bilmedi. Zîrâ şey ve basarlar yoktur ancak Hakk vardır. İmdi keyfiyyetin ve idrâkin vücûdu olmaksızın Hakk Teâlâ kendi vücûdunu idrâk eyler.

Metin

فإن سأل سائل وقال: "أنت أثبتَّ الله وتنفي كلَّ شيء، فما هذه الأشياء التي تراها؟"، فالجواب: قلت هذه المقالات مع مَنْ لا يرى سوى الله شيئاً. وَمَنْ يرى شيئاً سوى الله فليس لنا معه جواب ولا سؤال؛ فإنه لا يرى غير ما يرى. وَمَنْ عرف نفسه لا يرى غير الله، وَمَنْ لم يعرف نفسه لا يرى الله – تعالى –؛ وكل إناء يرشح بما فيه. وقد شرحنا كثيراً من قبل، وإنْ نشرح أكثر من ذلك فَمَنْ لا يرى لا يرى ولا يفهم ولا يدرك، وَمَنْ يَرى ويفهم ويدرك. فالواصل تكفيه الإشارة، وغير الواصل لا يصل، لا بالتعليم ولا بالتفهم ولا بالتقرير ولا بالعلم ولا بالعقل – إلا بخدمة شيخ فاضل وأستاذ حاذق وسالك ليهتدي بنوره ويسلك بهمته ويصل به إلى مقصوده، – إنشاء الله تعالى. وَقَفْنَا الله لما يحب ويرضى من القول والفعل والعلم والعمل والنور والهدى، إنه على كلِّ شيء قدير وبالإجابة جدير وصلَّى على سيدنا محمد وآله اجمعين

Tercüme

Ve eğer sâil suâl edip sen her şeyi nefy edip Allah’ı isbât ettin. İmdi bu gördüğün eşyâ nedir? derse, cevâb olarak, bu makâlât bir şeyi Allah’ın gayri görmeyen kimseyedir ve bir şeyi Allah’ın gayri gören kimseye bizim için cevâb ve suâl yoktur, derim. Zîrâ o kimse gördüğü şeyin gayrini görmez ve nefsinin bilen kimse Allah’ın gayrini görmez ve nefsinin bilmeyen kimse de Allah Teâlâ’yı görmez ve her bir kab içinde olan şeyi sanır. Ve biz bundan evvel çok şerh ettik ve eğer bundan ziyâde şerh olunsa görmeyen kimse görmez ve anlamaz ve idrâk etmez ve gören kimse görür ve anlar ve idrâk eder. Ve vâsıla işâret kâfidir ve vâsılın gayri ne ta’lîm ile ne tefhîm, ne takrîb ile ne takrîr ile ne ilm ile ne akl ile vâsıl olmaz; ancak bir şeyh-i vâsılın ve üstâd-ı hâzıkın hizmeti ile anlar. Tarîke sâlik olan kimse, O’nun nûruyla hidâyetlenir ve O’nun himmeti ile sulûkûn edip inşâallahu Teâla O’nun sebebiyle maksûduna

vâsıl olur. Allah Teâlâ kavlden ve fasldan ve ilmden ve nûrdan ve hadîden sevdiği ve râhmanî olduğu şeye bizi muvaffak eylesin.

انه على كل شيء قدير. و بالا جابة و صلى الله على سيدنا محمد و آله اجمعين

Hitâm-ı İstinsâh

12 Şa‘bân 1342

4 Şubat 1344

Ahmed Avnî

ahmedavnikonuk.com